

E meggyőződés fűzi össze a művet egy szerves egésszé, s ennek alapja a következő tétel: „Et ist und bleibt der moralische Charakter, der über die Tiefe und Wahrheit des ganzen Lebens entscheidet“. (486 l.) De állásfoglalása azért nem teszi elfogulttá, mindenütt igyekeznek a különböző személyiségek világába beleélni magát, belső fejlődéseket tanulmányozni, s egyéniségeket tiszteletben tartani.

Encken műve komoly, de tartalmas, eszméltető olvasmány.

Rácz Lajos.

Félix: Buddhista Káté.

Regény. Nagy-Enyed 1897. 254 l. — Ára 3 korona

„Buddhista Káté“ cz. a igen érdekes regény jelent meg egy erdélyi tanár íróársunktól Nagy-Enyeden, *Félix* álnév alatt. Voltaképen nem is regény, — mondja az író előszavában — hanem csak regényes életrajz. Nem mindennapi léleknek saját följegyzései alapján készült életrajza, a melyből a fölösleget elhagyta, a lényegest kissé kidomborítani igyekezett, kiszínezve, a netalán még élő személyek iránti gyöngédségből itt-ott ferdítve. A regényes történet Beszterczén és egy közeli falusi curiában és kastélyban játszik. Főalakja egy gazdag fiatal, daliás földesúr s egy grófnő nevelte árva leány. Amaz apró szerelmi kalandok és egy tiltott szerelmi viszony szenvedélyei után beleszeret a Párisból hazajött, viruló hajadonná fejlődött árva leánykába, a ki egy párisi ideáljából kiábrándúlva viszonszereti, de múltját megismervén, felesége nem akar lenni, hanem inkább zárdába temetkezik.

A regényes történet igen érdekes, „csak a vége, a vége — jól mondja az író — nem tud sehogy sem kibékíteni engem s azt hiszem, nem fogja megnyugtatni olvasóimat sem. Igaz, hogy így történt, de bolondúl történt.“

A regény czíme is csak a végén nyer magyarázatot, midőn a szerelmes ifjú megtalálja ideálja „Buddhista Káté“-ját, melyet Párisból hozott magával s mely a világ örömeiről való lemondást tanítja.

Alaphangját, mely a kedvesét gyászoló ifjú hiszekegygyévé válik, ez a vers fejezi ki:

Letűn a nap a Szúmerú mögé,
Megjön a hős halál s elkap kezével,
Mint a redves fát, mit elsodor az ár.
Belátva jól a bölcs e változást,
Rászegzi a lemondás fegyverét
És minden földi kapcsolatot.
Kedvére mit se tesz, nem bántja őt
Az élet gondja sem. Barátja nincs,
A pályatér hiába int felé,

S habár tanulni kész, de ezélja más,
 Belőle nincsen, mint a bölcsesség:
 Belátni, hogy csak mulandók vagyunk.

E sivár tan nem elégít ki minket s magát az író sem. Talán nem is így történt a vége a valóságban?!

Eltékintve a végkifejlés e szokatlan földöntúli voltától, a regényről a legmelegebben emlékezhetünk s ajánlhatjuk. Élvezettel fogja azt olvasni mindenki.

Úgy a cselekvény egységét, mint a felfogás philosophiai mélységét illetőleg elüt a gombamódra termő átlag-regényektől. Mindennapos családi jelenetből indul ki ugyan, de mindinkább általános érdekű, ethikai magaslatra emelkedik föl; itt-ott reális színekbe mártja ugyan ecsetjét az író, de csak azért, hogy annál nagyobb legyen az ellentét az egészen átvonuló nemesebb hangúlat, illetőleg a magasztosan haladó végkifejlés meg az előzmények realismusa között.

Nem hiányoznak eredeti, meglepő reflexiók sem, melyek azonban szerves összefüggésben állanak magával a regény meséjével, festői helyzeteivel. A lyrai hangulatok rajza is néhol költői erővel ragadja meg szívünket. Ellenszenv, vonzalom, harag, részvét, erkölcsi felháborodás és könnyekre indító meghatottság érzelmei váltakoznak az olvasóban, mintha maga az élet hatna reá az ő tarka-barkaságaival, erős ellentétjeivel.

Igaza van tehát az író bevezető szavának, a mely szerint úgy a realismus, mint az idealismus hiveit kielégíteni reméli művével. De kielégíti a művészet kívánalmát is, a mennyiben a különféleket, az ellentéteket egységes egésszé tudja összeolvasztani, s a jellemfestésben, ha némi kedvteléssel választja is ki a különzőket, általában igaz és plasztikus.

Az érdekes regény Nagy-Enyeden jelent meg a Könyvnyomda- és Papírárúgyár-Részvénytársaság bizományában, csinos kiállítással. Terjedelme 16 ív, ára három korona. Nevezett czég előfizetéseket is elfogad 1 frt 20 kr.-jával.

Sz. L.

A két imposztor.

Elbeszélés gyermekek számára. Írta Jakab Ödön. Neogrády Antal rajzaival. Budapest. Franklin-Társ. 1898. 8-r. 143.

A fenti cz. alatt az elmúlt év karácsonjára Jakab Ödön egy hosszabb ifjúsági elbeszélést adott, mely a maga nemében kiválóan becses és hogy itt is szóljunk róla, főleg az indokolja, hogy a cselekvény az erdélyi részekben játszik. Szerző gyermekkori, tanulói benyomásokról ad e könyvben számot és semmi sincs benne olyan, mi bármely kissé imposztor tanulóval meg nem történhetett volna. Két tanuló nagy szűn-

időn otthon van falun s a tilalom ellenére a folyóhoz mennek, ott egyéb játékok után egy tutajra másznak rá, mely elszabadúl s őket a szülői háztól messze leviszi. Aztán több kalandon mennek át: a sátoros cigányok közé kerülnek, kiktől szokással menekülnek; egy erdei remeténél időznek pár napon át, de ez elbeszélvén ifjúkori tévedéseit, tőle is odább állnak; aztán egy juhászhoz kerülnek, onnan pár kisebb kaland után, miközben akaratlanul meggyűjtják az erdőt, a zápor egy barlangba úzi, hol rablókat hallgatnak ki, a kik lopott pénzen osztakoznak; végre egy faluba érve elfogják őket az erdő meggyűjtása miatt. De hát ez szerencsésjükkre válik; mert ekközben módjuk van megmondani, hogy kik rabolták el a mult éjjel a pénzt az egyik birtokostól, a ki épen egyik tanuló társuk apja. Ezzel kalandjaik végződnek is. A földbirtokos fiában ismerősre találunk, a ki boldogságában, hogy pénze megkerült, minden jóval ellátja s haza küldi őket, hol már azt hitték, hogy mindkettő a vízbe veszett. — Ezt az egyszerű történetet Jakab nemes egyszerűséggel s a lehető legizletesebb magyar nyelven oly kedvesen beszéli el, hogy nemesak az ifjúságnak kellemes olvasmány, az ez bárkinék is és kellemes emlékeket ébreszt a lélekben az iskolai tanuló társakról, ezek esinyeiről. Eszünkbe juttat több másokat, melyeknek részesei vagy szemlélői voltunk. E mellett s utóvégre ez a fő, minden ízében gyermekeknek való olvasmány; a képzeletet haszontalanul nem csigázza fel s nem ébreszt az e kornak nem való érzelmeket. A kör pedig, melyben játszik, nagyon jól van rajzolva s teljesen meglevénedik előttünk a falusi élet a maga jeleneteivel.

F. Z.

Különfélék.

A legrégibb erdélyi magyar és szász Kalendárium.

Most, hogy egyre-másra jelennek meg a legkülönbözőbb című és tartalmú naptáraknem érdektelen közölni olvasóinkkal két ismeretlen adatot naptárirodalmunk múltjáról.

A legrégibb erdélyi naptár Kolozsvárt jelent meg Heltai műhelyében. Maga Heltai Gáspár állította össze a krakkai és bécsi naptárak alapján. Mint a Heltai kéziratának töredékeire, csak nem régiben akadtam az unitáriusok főiskolai könyvtárában. Az első évfolyam 1568 végén látott napvilágot. Kettős ezíme van. Az első résznek, mely a tulajdonképeni naptárt foglalja magában, ezíme ez:

»JVDICIVM·MAGYAR nyelven, Mind a Bécsi, mind a Crackai Judiciumokból egybe gyűjtöttem, és megtolmáczoltattot. Christus születése vtan 1. 5. 69. ESZTENDÖRE«.